

معرفی کتابخانه‌های مشهد

تهیه و تنظیم: موسی عمرانی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
پرتال جامع علوم انسانی

عکس‌ها از: نقی محمدنژاد

کتابخانه دفتر تبلیغات اسلامی خراسان

کتابخانه دفتر تبلیغات اسلامی خراسان از سال ۱۳۶۸ با مجموعه‌ای در حدود ۵۰۰۰ جلد کتاب و در مکانی به مساحت ۵۰۰ مترمربع کار خود را آغاز کرد. با توجه به نیاز پژوهشگران و سایر واحدهای دفتر تبلیغات اسلامی و تقاضای مراجعه کنندگان، با سرعت به حجم کتابهای کتابخانه افزوده شد و در حال حاضر بیش از ۲۵۰۰۰ جلد کتاب در قفسه‌ها به شکلی چشم‌نواز جای‌گرفته‌اند. در اکثر موضوعات علوم اسلامی و انسانی، کتاب تهیه شده‌است که در موضوع تفسیر بالغ بر ۲۰۴ عنوان، علوم قرآنی ۴۲۵ عنوان، فلسفه و کلام ۱۳۳۳ عنوان، زبان و ادبیات فارسی ۲۰۵۰ عنوان، تاریخ ۱۴۱۰ عنوان و ... نشان از تلاش برای رساندن کتابخانه به کیفیتی است که پاسخگوی نیاز پژوهشگران، گروههای تحقیقی و طلاب و دانشجویان باشد.

از امتیازات کتابخانه دفتر تبلیغات اسلامی داشتن آرشیو تقریباً کاملی از نشریات است که تمام روزنامه‌های کشوری و استانی و در حدود ۱۶۰ عنوان مجله خریداری می‌شود و در سالن مطبوعات (واقع در کوچه چهارباغ، ساختمان انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی) در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گیرد و سپس به صورت سه‌ماه، شش‌ماه و سالانه (با توجه به حجم نشریات) صحافی و در سالن کتابخانه برای مطالعه مراجعه‌کنندگان قرار می‌گیرد. تاکنون ۷۱۵ مجلد به صورت

ذکر شده آماده شده‌است.

علاوه بر ۲۵۰۰۰ جلد کتاب عربی و فارسی، در حدود ۴۱۰۰ جلد کتاب به زبانهای انگلیسی، فرانسوی و اسپانیولی در موضوعات: ادیان، مذاهب، ادبیات، روانشناسی و ... وجود دارد که به صورت محدود قابل استفاده است. کتب مرجع این کتابخانه نیز بالغ بر ۱۱۵۰ جلد، در اختیار مراجعان قرار دارد. سیستم

و سنی و همین‌طور منابع دیگر دریافت نمایند. مراجعان می‌توانند لیست منابع را از کامپیوتر چاپ بگیرند و از کتابخانه که به صورت قفسه‌باز و نامحدود در اختیارشان است، استفاده کنند و نیز این امکان وجود دارد که مقاله و بحث مورد نظر از کامپیوتر چاپ گرفته شود. گفتنی است بانک اطلاعات کامپیوتری دفتر تبلیغات اسلامی، اکثر نرم‌افزارهای تهیه‌شده در زمینه علوم اسلامی را جمع‌آوری و با خریداری تعدادی کامپیوتر، طلاب را برای استفاده بهتر و بیشتر از ابزارهای تحقیقاتی و پژوهشی یاری می‌رساند. درحقیقت بانک اطلاعات کامپیوتری خود نیز کتابخانه‌ای مستقل و وسیع است.

محققان و پژوهشگران به خاطر مجاورت کتابخانه با واحد تکثیر دفتر تبلیغات اسلامی نیز می‌توانند مقاله و مطلب مورد نیازشان را به صورت محدود تکثیر نمایند.

بخش امانت کتابخانه فعال است و طلاب حوزه علمیه مشهد می‌توانند کتابهای مورد نیاز خود را با ارائه کارت شهریه و یا معرفی معتبر به امانت ببرند. کتابخانه در طول روز به مدت ۱۲ ساعت ارائه خدمات می‌کند و محیط آرام و روشن، غنای کتابخانه، قفسه‌باز بودن و دایر بودن بخش امانت از دلایل استقبال قابل ملاحظه از کتابخانه است.

طبقه‌بندی کتابخانه بر اساس طبقه‌بندی کنگره است و مراجعان از طریق برگه‌دانها به کتاب مورد نظر خود سریع و آسان دست می‌یابند. استقرار یافتن بانک اطلاعات کامپیوتری در کنار کتابخانه دفتر تبلیغات اسلامی، این امکان را فراهم ساخته‌است که پژوهشگران و طلاب با مراجعه به بانک اطلاعات موضوع مورد تحقیق خود را ارائه کنند و منابع مختلف درخصوص آن موضوع را از کتب شیعی

کتابخانه دانشکده الهیات و معارف اسلامی

کتابخانه دانشکده الهیات همزمان با آغاز به کار رسمی دانشکده در سال ۱۳۳۷ ه.ش با تعداد یکصد جلد کتاب تأسیس شد و تا سال ۱۳۵۵ مجموع کتابها به بیست هزار جلد افزایش یافت. در حال حاضر این کتابخانه در حدود پنجاه و پنج هزار جلد کتاب چاپی، ۱۹۸۶ جلد کتاب خطی و هزار جلد پایان نامه در دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد را در خود جای داده است.

سیستم طبقه‌بندی کتابها تا سال ۱۳۵۰ به روش قطع کتاب بوده است که بعد از آن تاریخ به روش طبقه‌بندی کتابخانه کنگره آمریکا، نظم یافته است. البته هنوز حدود دوازده هزار جلد کتاب که از بیست تا بیست و پنج سال پیش خریداری شده‌اند فهرست‌نویسی نشده است.

این کتابخانه دارای بخشهای مخزن، اسانت، قفسه باز، اتاق محققان و نشریات، مرجع و دو سالن بزرگ جهت مطالعه عمومی خواهران و برادران و مخزن نسخ خطی است.

گنجینه نسخ خطی کتابخانه الهیات

می‌شود و پس از فهرست‌نویسی به دانشکده‌ها فرستاده می‌شود. این امر از خرید نسخه‌های مکرر در دانشکده‌های مختلف دانشگاه فردوسی جلوگیری می‌کند.

علاوه بر اساتید و پژوهشگران، کارمندان و دانشجویان دانشکده الهیات - که برای همه کارت عضویت صادر شده است - پژوهشگران و دانشجویان دیگر دانشکده‌های دانشگاه فردوسی، دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی، پیام نور، دانشگاه آزاد اسلامی، مدرسه عالی شهید مطهری، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، تربیت معلم، بنیاد پژوهشهای اسلامی و دفتر تبلیغات اسلامی نیز به کتابخانه مراجعه می‌کنند.

از مشکلات این کتابخانه می‌توان به دوازده هزار جلد کتاب فهرست‌نشده و در نتیجه بلااستفاده ماندن آنها و عدم حفاظت از کتابها در مقابل آفات اشاره نمود.

با فهرست‌نویسی فنی استاد دکتر محمود فاضل در سه مجلد به نام «فهرست نسخه های خطی کتابخانه دانشکده الهیات» به اهل دانش و پژوهش معرفی شده است. که در بین آنها آثار گرانبها و کم نظیری از دانشمندان و فلاسفه ایرانی به خط خوشنویسان و به همراه تذهیب و نقاشیهای هنرمندان ایرانی و نسخه های کمیاب و مرقعات نفیس به چشم می‌خورد.

وجود کتابهای منحصر به فرد و تک نسخه در کتابخانه الهیات باعث شده است تا از نقاط مختلف کشور و کشورهای خارجی نظیر کانادا، بحرین و ... به کتابخانه دانشکده الهیات مراجعه کنند و با تصویب کمیته کتابخانه و رعایت حقوق کتاب و کتابخانه، عکس‌برداری و یا زیراکس از کتاب مورد نظر تهیه کنند.

خرید کتاب برای کتابخانه از طرف کتابخانه مرکزی صورت می‌گیرد که با توجه به گرایش کتابخانه‌ها کتاب تهیه

کتابخانه عمومی دکتر شریعتی

بعد از انقلاب مشروطیت با پیگیری مرحوم ادیب بجنوردی با تأسیس کتابخانه‌ای به نام «کتابخانه معارف خراسان» موافقت شد و آنگاه تعدادی کتاب از مصر، انگلستان، فرانسه و داخل خریداری گردید و در تاریخ هشتم تیرماه ۱۳۰۳ ه.ش در محل باغ نادری افتتاح شد. بعد از آن کتابخانه در فراز و فرودهایی واقع شد که نتیجه تغییر مکرر مکان کتابخانه در فاصله زمانهای کوتاه بود. انتقال به مدرسه علمیه نواب، یکی از تالارهای اداره فرهنگ، دبیرستان شاهرضا (دکتر شریعتی کنونی)،

مجدداً به ساختمان باغ نادری، تالار تشریفات باغ ملی، یکی از تالارهای اتاق بازرگانی، یکی از ساختمانهای استیجاری فرهنگ در خیابان خسروی و در نهایت ساختمان فعلی جنب اداره کل آموزش و پرورش خراسان، تاریخ کتابخانه‌ای است که بعد از کتابخانه آستان قدس به عنوان قدیمی‌ترین کتابخانه استان در خدمت اهل دانش و پژوهش بوده است. کتابخانه هم اکنون به روش دیوثی

طبقه بندی شده و به صورت قفسه بسته به مراجعان ارائه خدمات می‌کند. ۲۰۰ نسخه کتاب خطی که تعداد زیادی از آنها نسخه های ممتاز و یا منحصر به فرد است در این مکان حفاظت و نگهداری می شود که فهرست آنها نیز در کتاب فهرست نسخ خطی کتابخانه

عمومی فرهنگ و هنر چاپ ۱۳۴۸ در اختیار علاقه مندان قرار گرفته است. کتب فارسی کتابخانه در حدود ۳۰۰۰۰ نسخه است که مراجعه کنندگان می توانند به صورت امانت نیز از آنها استفاده کنند. البته کتابهای مرجع و نسخه های بسیار قدیمی فقط در داخل کتابخانه مورد استفاده قرار می گیرند.

بخش آرشیو روزنامه ها و نشریات ادواری نیز نسبتاً بخش فعال کتابخانه

است که بیش از ۲۰۰ عنوان مجله و هشت هزار جلد روزنامه از زمان ابتدای مشروطیت تا حال را جمع آوری کرده و نگهداری می کند.

کتابخانه دکتر علی شریعتی بیش از ۵۰۰۰ کتاب به زبانهای مختلف غیر از فارسی را فراهم ساخته است که در اختیار دانش پژوهان و محققان قرار می گیرد. از ویژگیهای کتابخانه را می توان اهتمام به جمع آوری کتابهای درسی از زمان تأسیس دارالفنون تا زمان حاضر نام برد که می تواند به آرشیو کامل و منحصر به فردی تبدیل شود و مأخذ علمی و مطالعه فرهنگی باشد و سیر تحول کتب درسی ایران از آغاز تا کنون را نشان بدهد.

از مشکلات کتابخانه به قدیمی بودن بنای ساختمان و فضای کوچک آن با توجه حجم کتابها و تعداد مراجعان می شود اشاره نمود. علاوه بر اینکه کیفیت حفاظت و نگهداری از کتابها بویژه کتب خطی مطلوب نیست و نیاز به شرایط بهتر و مساعدتری دارد.

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی مشهد

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه فردوسی در حدود ۲۵ سال قبل تأسیس شد و اوایل سال ۱۳۵۰ ساختمانی کوچک روبروی دانشکده ادبیات و علوم انسانی به کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد اختصاص داده شد. با تلاشهای فراوان مدیریت وقت آقای امیرعباس مجذوب صفا این مجموعه به ساختمانی با مساحت ۶۵۰ متر زیر بنا در مجتمع دانشگاه که قبلاً در اختیار تربیت بدنی بود منتقل گردید. با تلاش مدیریت بعدی در سال ۱۳۶۴ (آقای غلامحسین جاوید

دانشجویان و مراجعات زیاد و کمبود فضای مناسب جهت سرویس دهی در سال ۱۳۷۲، ۴۰۰ متر دیگر ویژه سالن مطالعه و بخش اداری اضافه شد. لازم به ذکر است با تصویب اعتبار توسط سازمان برنامه و بودجه قرار است این مجموعه در ساختمانی با زیر بنای ۱۵۲۰۰ متر بر طبق استانداردهای بین‌المللی معماری به عنوان مهمترین مرکز علمی و پژوهشی شمال شرق کشور در استان خراسان ایجاد شود.

کتابخانه مرکزی که در واقع نقش کتابخانه مادر را ایفا می‌نماید وظایف و مسؤولیتهای بسیاری بر عهده دارد که مهمترین آنها به شرح زیر است:

- گردآوری مستون، اعم از کتب چاپی فارسی و غیرفارسی بویژه منابع مرجع، نشریات ادواری (مانند مجلات)، اسناد و مدارک، مواد سمعی و بصری نسخ خطی و غیره...

- انجام

خدمات فنی، سفارش، تهیه، فهرست‌نویسی و آماده سازی کتابها، نمایه سازی اسناد و مدارک برای کتابخانه

مرکزی و کتابخانه های دانشکده‌ای و مؤسسات وابسته.

- ارائه خدمات مرجع، پاسخ‌گویی به سوالات مراجعان، تهیه عکس، اسلاید و میکروفیلم از اسناد و مدارک و نسخ خطی.

- برقراری ارتباط با دانشگاهها، مؤسسات پژوهشی و کتابخانه‌های داخلی و خارجی، انجام همکاری‌های بین‌المللی از طریق مبادله کتاب، تهیه فتوکپی مقالات و گردآوری فهرست‌های انتشاراتی.

- تهیه و تنظیم فهرستها و کتابشناسی‌های موضوعی، تخصصی و عمومی.

- بررس‌های کارشناسی از کتابخانه‌های دانشکده‌ای و ارائه خط مشی کلی به منظور ایجاد هماهنگی بین کتابخانه‌های دانشکده‌ای و مؤسسات وابسته.

- آموزش کتابداران به منظور بالا بردن دانش تخصصی آنها.

- آموزش روش استفاده از کتابخانه‌ها و امکانات آنها، بویژه منابع مرجع.

- برگزاری نمایشگاه‌های کتاب و اسناد و مدارک علمی، برگزاری سمینارها و گردهمایی‌هایی جهت بزرگداشت

شخصیت‌های علمی و فرهنگی.

مجموعه منابع

الف. کتابخانه مرکزی: مکمل کتابخانه‌های دانشکده‌ای و مؤسسات وابسته است و بایستی دارای منابع غنی و متنوع در کلیه زمینه‌های علوم و فنون و ادب اعم از کتب مرجع و غیره و وسایل کمک آموزشی و انواع اسناد و مدارک و نشریات گوناگون و نسخ خطی و چاپی باشد تا بتواند خدمات آموزشی و پژوهشی را در سطح گسترده‌تری انجام دهد.

ب. کتابخانه‌های دانشکده‌ای و مؤسسات وابسته: این کتابخانه‌ها که بر حسب نیازهای علمی، آموزشی و پژوهشی دانشکده‌ها یا مؤسسات وابسته بوجود آمده‌اند دارای منابع اکثراً تخصصی و عمدتاً به شرح زیر هستند:

- کتب مرجع تخصصی و عمومی.
- کتابهای درسی و غیردرسی.
- مجلات فارسی و غیرفارسی تخصصی و منابع مکمل در زمینه‌های مربوطه.
- مواد سمعی و بصری، پایان‌نامه‌ها، جزوات، تک مقالات و گزارشهای مؤسسات علمی و آموزشی.

کتابخانه رضوی

اشاره کرد.

بیشتر مراجعه‌کنندگان به این کتابخانه، طلاب، محققان و دانش‌آموزان هستند که بخاطر فضای آرام و موقعیت مکانی آن که در مرکز شهر قرار دارد مورد استفاده قرار می‌گیرد.

این کتابخانه به همت حجت‌الاسلام والمسلمین الهی خراسانی تأسیس و از سال ۱۳۵۹ رسماً فعالیت خود را آغاز کرده است. کتابخانه رضوی در خیابان خسروی نو ابتدای کوچه آیت‌الله خامنه‌ای واقع شده است.

یکی از کتابخانه‌هایی که مورد استفاده طلاب قرار می‌گیرد، کتابخانه رضوی است. این کتابخانه در حدود ۱۳۰۰۰ جلد کتاب فارسی و عربی در موضوعات گوناگون را در خود جای داده و به روش طبقه‌بندی کنگره، اداره می‌شود. غالب موضوعات کتابهای کتابخانه را علوم قرآنی، فقه و اصول، کلام و فلسفه و سیره تشکیل می‌دهند. حدود ۵۰۰ جلد واژه‌نامه به زبانهای مختلف و انواع دایرةالمعارفهای عمومی و اختصاصی نیز جمع‌آوری شده است. از خدمات کتابخانه رضوی به آرشیو روزنامه‌ها و مجلات، بخش کودک و

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

تاریخچه

از این که در چه تاریخی کتابخانه در حرم مطهر شکل گرفته است و نخستین کتابها و قرآنها کدامها بوده اند اطلاع روشنی در دست نیست.

برخی کتابهای موجود در مخزن کتب خطی کتابخانه در قرن چهارم هجری وقف مضجع مطهر شده است. از این رو می توان سابقه کتابخانه حضرت را به یازده قرن پیش از این برگردانید. در تحولاتی که طی قرنهای گذشته در

خراسان رخ نموده، کتابخانه دستخوش فراز و نشیب هایی شده است. زمانی هدف غارت اقوام بیگانه قرار گرفته و گاهی هم عنایت سلاطین و شخصیت های فرهنگ پرور را به خود معطوف داشته است. برحسب اطلاعات موجود از اواخر قرن هشتم و اوایل قرن نهم، یعنی دوره سلطنت شاهرخ گورکانی، که مساجد و مدارس و محافل دینی شهر مشهد رونق گرفت، کتابخانه نیز اهمیت بیشتری پیدا کرد. این اقبال و ادبار در دوره های بعد نیز مکرر اتفاق افتاده است.

اما محل کتابخانه همیشه در جوار مضجع مطهر بوده است و به دلایل گوناگون، و از جمله افزایش تدریجی تعداد کتب و مصاحف، و نیز ضرورت توسعه رواقها و فضاهای مجاور مضجع شریف، در محدوده یاد شده چندین بار تغییر مکان داده است. آخرین نوبت در سال ۱۳۷۴ هجری شمسی، کتابخانه از ساختمان واقع در صحن امام خمینی «قدس سره» به حاشیه بست شیخ طوسی، محل کنونی، انتقال یافته است.

اهمیت کتابخانه

کتابخانه آستان قدس رضوی به سبب در اختیار داشتن مجموعه قرآنها، کتابها و اسناد بسیار نفیس خطی که برخی از آنها منحصر به فرد و برخی از آنها از نظر خط، تذهیب و سایر هنرهای کتاب آرایی، اعجاب انگیز، بی نظیر و بسیار ممتاز هستند شهرت جهانی دارد. مجموعه های چاپی کتابخانه که در برخی موضوعات بسیار غنی می باشد نیز حائز اهمیت ویژه است. آرشیو مطبوعات کتابخانه با ۳۸۰۰ عنوان نشریه ادواری

فارسی و خارجی مورد توجه و استقبال بسیار زیاد محققان است.

کتابخانه از جهت ساختمانی نیز اهمیت ویژه دارد. هر چند ساختمان پیشین کتابخانه در سال ۵۶ افتتاح شده بود و نسبتاً نو بود اما با نیازهای رو به افزایش عصر انقلاب متناسب به نظر نمی رسید. از این رو در همان سالهای نخستین پیروزی انقلاب اسلامی، آستان قدس رضوی طرح احداث بنای عظیمی را در دستور کار خود قرار داد که بتواند نقش فرهنگی خود را در خور شأن انقلاب شکوهمند اسلامی ایفا کند.

یازده سال تلاش مداوم مدیریت آستان قدس رضوی و هنرمندان زبردست این آستانه مبارکه به خلق اثری ماندنی انجامید که افتتاح آن در فروردین ماه ۷۴ اعجاب همگان را برانگیخت و ذوق و سلیقه دست اندرکاران این اثر ابتکاری مورد تحسین و تمجید قرار گرفت. ساختمان عظیم کتابخانه مرکزی اثری است تلفیقی از معماری سنتی - اسلامی و آخرین دستاوردهای علم و فن آوری. در واقع موزه ای است که بازدیدکنندگان آن با انواع هنرهای معماری اسلامی رویرو می گردند و می توانند آثار هنرمندان رشته های مختلف هنری را مشاهده کنند.

کتابخانه مدرسه آیت الله خویی

آستان قدس رضوی برای خلق این اثر ماندنی که ذوق سرشار هنرمندان برجسته، شکوه و جلال خاصی به آن بخشیده است سرمایه‌گذاری مادی و معنوی در خور توجهی کرده است.

کار واحد تشکیلات آستان قدس قرار دارد. ۱. اداره خدمات کتابداری، شامل بخشهای آماده‌سازی کتاب، فهرست نویسی، اطلاع‌رسانی و خدمات رایانه‌ای. ۳. اداره کتابخانه عمومی، شامل

مدیریت و یا نظارت بر ۱۵ کتابخانه در مشهد و سایر شهرستانها را بر عهده دارد. این تعداد همواره رو به افزایش است.

خدمات کتابخانه

اقتدار مختلف می‌توانند از خدمات متنوع کتابخانه استفاده کنند. زنان، مردان

، نوجوانان، بزرگسالان، محققان، مجاوران و زائران. در این مختصر به اهم خدمات عرضه شده در کتابخانه مرکزی اشاره می‌کنیم:

۱. تالارهای مخزن باز را آقایان و بانوان، نوجوانان و بزرگسالان، به طور مجزا، مورد استفاده قرار می‌دهند. در این تالارها هر کس کتاب مورد نظرش را از قفسه هابرمی‌دارد. راهنمایان در معرفی محل کتابها به

سازمان اداری اداره کل کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

برای آشنایی بیشتر خوانندگان گرامی با کتابخانه آستان قدس رضوی به معرفی اجمالی سازمان اداری آن می‌پردازیم. در رأس کتابخانه رئیس کل کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد قرار دارد که با یک معاون کل، ۵ رئیس اداره و یک رئیس بخش روابط عمومی، امور کتابخانه را به عهده دارند. ادارات زیر مجموعه کتابخانه عبارتند از:

مراجعان کمک می‌کنند. برای استفاده از تالارهای مخزن باز نیاز به ارائه کارت کتابخانه نیست.

۲. تالارهای مخزن بسته ویژه مراجعانی است که کارت مخصوص دریافت کرده‌اند. این تالارها نیز برای آقایان و بانوان جداگانه در نظر گرفته شده

بخشهای تالار مطالعه بانوان، تالار مطالعه آقایان، گردش کتاب، مخزن، تالار سمعی و بصری. ۴. اداره امور عمومی شامل بخشهای دبیرخانه، حسابداری-کارپردازی، خدمات-حفاظت و ایمنی. ۵. اداره کتابخانه‌های وابسته که

۱. اداره اسناد و مخطوطات، شامل بخشهای مخزن کتب خطی، آرایشهای کتاب، حفظ و مرمت کتب و اسناد، فیلمتک، آرشیو مطبوعات و اسناد می‌باشد. تبدیل واحد اسناد به اداره‌ای در کنار ادارات پنجگانه کتابخانه در دستور

- است. کتابهای مورد نیاز به وسیله نقله، از مخزن کتابخانه درخواست و دریافت می شود.
۳. تالار مرجع شامل همه فرهنگها، دائرةالمعارفها و کتب مرجع می باشد. راهنمایان این تالار که از کارمندان با تجربه کتابخانه می باشند در خدمت محققانی هستند که به این تالار مراجعه می کنند. انواع خدمات رایانه ای در این بخش در اختیار مراجعان قرار می دارد.
۴. تالارهای مطبوعات آخرین شماره های مجلات و روزنامه ها را در اختیار مراجعان خود قرار می دهند. برای خانمها و آقایان تالارهای مجزا در نظر گرفته شده است.
۵. تالارهای آرشیو مطبوعات به محققانی که نیاز به مطالعه روزنامه ها و مجلات قدیمی دارند ارائه خدمت می کند.
۶. تالارهای محققان: محققان می توانند با داشتن کارت ویژه از خدمات این تالارها استفاده کنند. کتابداران این تالارها کلیه منابع موجود در زمینه هر پژوهش را در اختیار مراجعان خود قرار می دهند.
۷. تالارهای سمعی و بصری: در این تالارها منابع صوتی - تصویری در موضوعات متنوع در اختیار مراجعان قرار می گیرد.
۸. تالار مطالعه کتب خطی: محققانی که منابع خطی مورد نیازشان باشد به این بخش مراجعه می کنند و می توانند اصل نسخه خطی، میکروفیلم و یا عکس آن را مورد استفاده قرار دهند، دستگاههای میکروفیلم خوان در همین تالار مستقر است.
۹. بخش گردش (امانت) کتاب، کتابهای مورد نیاز را برای مطالعه در منزل برای مدتی محدود به امانت می دهند. برای استفاده از خدمات بخش گردش کتاب ارائه کارت عضویت کتابخانه ضروری است.
۱۰. محققانی که در مورد خراسان تحقیق می کنند می توانند از امکانات تالار آرشیو خراسان استفاده کنند.
۱۱. فهرستهای تفصیلی کتب خطی، فهرستهای مقالات مجلات موجود در آرشیو و فهرست روزنامه های موجود در کتابخانه، گه همگی از انتشارات کتابخانه مرکزی هستند، اطلاعات مناسبی در اختیار محققان قرار می دهند.
۱۲. مرکز تکثیر کتابخانه آماده تهیه تصویر از صفحات کتاب مورد نیاز مراجعان است.
۱۳. گروههای بازدیدکننده، مورد استقبال مسؤولان امور بازدیدهای روابط عمومی کتابخانه قرار خواهند گرفت.
۱۴. امر مبادله کتاب و میکروفیلم و عکس اسناد با کتابخانه ها و مراکز اسناد، داخلی و خارجی، توسط بخش روابط عمومی کتابخانه صورت می پذیرد. فروش انتشارات کتابخانه نیز بر عهده همین بخش می باشد.
۱۵. صاحبان کتاب، قرآن و اسناد خطی برای آسیب زدایی و مرمت آثار خود می توانند از خدمات بسیار پیشرفته بخش حفاظت و مرمت کتب و اسناد خطی کتابخانه بهره مند شوند.

آمارهای مربوط به کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

در برخی منابع تاریخی آمده است که کتابخانه آستانه مبارکه رضوی در قرن نهم هجری دارای تعداد زیادی کتاب، قرآن و تفسیر بوده است اما رقم دقیق موجودی کتابخانه در آن تاریخ ذکر نشده است. شمار کتابها در سال ۱۳۰۲ ه. ق به نقل صاحب مطلع الشمس ۲۱۱۶ جلد بوده است، ۴۹۰ جلد چاپی و ۱۶۲۶ جلد خطی. این رقم در سال ۱۳۴۴ هجری قمری به ۳۳۴۴ جلد می رسد. موجودی کتابخانه در دهه های اخیر رو به فزونی می گذارد به طوری که در سال ۱۳۵۳ هجری شمسی به

کتابخانه مدرسه آیت الله خوئی

کتابخانه مدرسه آیت الله خوئی از کتابخانه های غنی و کاملی است که علیرغم قدمت نه چندان زیاد، خوش درخشید و در مدت زمان کوتاهی در شمار کتابخانه های بزرگ و معتبر درآمد. این کتابخانه در سال ۱۳۵۷ با تعداد اندکی کتاب در ساختمان قدیمی مدرسه آیت الله خوئی گشایش یافت و تا قبل از انتقال به مکان جدید به ۲۰۰۰۰ جلد رسید. در نیمه دوم سال ۱۳۷۰ به ساختمان جدید منتقل شد و اکنون بالغ بر ۷۰۰۰۰ کتاب را در خود جای داده است.

طبقه بندی کتابها به روش سنتی صورت گرفته و بر اساس موضوع، کتابها در قفسه ها جاسازی شده اند. برنامه آتی کتابخانه رده بندی به روش کنگره خواهد بود تا به تمام مراجعہ کنندگان خدمات سریع و آسان ارائه شود.

کتابخانه در روزهایی که دروس حوزه دایر است بین ۴۰۰ الی ۵۰۰ نفر مراجعه کننده دارد که از این تعداد به طور متوسط روزی ۱۵۰ نفر کتاب درخواست می کنند و کتابهای درخواست شده تا ۳۰۰ عنوان در روز بالغ می شود و این خدمات در مدت زمان کوتاه ساعت ۷/۵ صبح تا ساعت ۱۲ است که در آینده،

نوبت کاری بعد از ظهر نیز اضافه خواهد شد تا طلاب در تمام روز امکان استفاده از کتاب و کتابخانه را داشته باشند.

به نظر می رسد که بخاطر قفسه بسته بودن کتابخانه و تعداد اندک کتابدار ارائه خدمات به مراجعان با کندی صورت بگیرد ولی شیوه کار بگونه ایست که مشکل را حل کرده است. کتابها را بر

مراجعہ کنندگان باشد. بخش مطبوعات کتابخانه عهده دار تهیه ده عنوان روزنامه و تعدادی مجله است.

کتابخانه مدرسه آیت الله خوئی برای استفاده حوزویان دایر شده است و در تهیه کتاب نیز این امر مورد توجه بوده است. بر همین اساس بعضی از کتابخانه های شخصی علما و اساتید دانشگاه که به رحمت ایزدی پیوسته اند خریداری شده و بر غنای آن افزوده است. سیصد نسخه کتاب خطی و بیش از ۷۰۰۰۰ کتاب که در حدود ۷۰۰۰ به زبان انگلیسی و ۴۰۰۰۰ آن عربی و بقیه به

اساس میزان درخواست در قفسه های نزدیک به محل مراجعہ گذاشته اند که در دست اندرکاران کتابخانه در تهیه کتاب دسترس باشد. و تشخیص میزان درخواست کتابها نیز با تجربه و آشنایی

کتابداران در زمینه کتابهای حوزوی و هم آمار ثبت شده در دفتر درخواستها ممکن می شود. حفاظت و نگهداری از کتابها مورد توجه است، قفسه ها کنترل شده است و کتابهایی که وارد کتابخانه می شوند در صورت نیاز سمپاشی و آفت زدایی می شوند. از نظر ایمنی نیز لوله کشی و کابل کشی شده است ولی هنوز دستگاه اصلی آن گذاشته نشده است و فعلاً در نقاط مختلف کتابخانه کپسولهای آتش

نشانی جاسازی شده اند. از برنامه های آینده کتابخانه راه اندازی بخش کتاب قفسه باز است که در حدود ۱۴۰۰۰ کتاب خواهد داشت و ۵ بخش تخصصی نیز آماده شده اند تا با افتتاح آنها بتوانند جوابگوی نیازهای

نیز کتابخانه های تخصصی کوچک و بزرگ ایجاد شده است که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

۱. کتابخانه مرجع بنیاد پژوهشهای

اسلامی

۲. کتابخانه مرجع دانشگاه علوم

اسلامی رضوی

۳. آرشیو مؤسسه فرهنگی قدس

۴. کتابخانه مرجع مرکز خراسان

شناسی

۵. کتابخانه مرکز آفرینشهای هنری

۶. کتابخانه اداره موزه‌های آستان

قدس رضوی

۷. کتابخانه مؤسسه چاپ و انتشارات

آستان قدس رضوی

همچنین یادآور می‌شویم که آستان

قدس رضوی به منظور تقویت

کتابخانه‌های موجود در سطح استان

خراسان با ایجاد بخش اهداء کتاب در

اداره امور فرهنگی، همواره تلاش مجدانه

دارد.

رقم ۷۴۵۵۸ مجلد بالغ می‌گردد و در پایان

سال ۱۳۵۷ کتابخانه آستان قدس رضوی

دارای ۷۷۸۰۱ جلد کتاب چاپی و خطی

می‌شود. سرعت رشد در دوران پس از

پیروزی انقلاب اسلامی بسیار افزایش

می‌یابد به طوری که آمار کتابهای کتابخانه

مرکزی بدون احتساب کتابخانه‌های

اقماری، در آغاز سال ۱۳۷۶ به رقم

۴۶۵۰۰۰ جلد می‌رسد.

برای آگاهی بیشتر خوانندگان این

یادداشت، آخرین آمارها در مورد

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان

قدس رضوی که در ماههای اول سال

۱۳۷۶ تهیه شده است تقدیم می‌شود:

۱. شمار کتابهای چاپی کتابخانه

مرکزی ۴۱۰۴۲۱ جلد

۲. شمار کتابهای خطی کتابخانه

مرکزی ۳۴۵۵۱ نسخه

۳. شمار کتابهای عکسی کتابخانه

مرکزی ۱۳۶۶ جلد

۴. شمار میکروفیلم‌ها ۳۹۰۰۰ حلقه

۵. شمار نشریات ادواری ۱۸۰۰۰

مجلد

۶. شمار عناوین نشریات ادواری

۳۸۰۰ عنوان

۷. شمار عناوین خطی، چاپی،

نشریات ادواری ۱۱۰۰۰۰ عنوان

۸. شمار کارکنان کتابخانه مرکزی

۹. شمار مراجعان روزانه به کتابخانه

۳۰۰۰ نفر

۱۰. گنجایش تالارهای مطالعه ۲۰۰۰

نفر

۱۱. شمار اعضای بخش امانت کتاب

۱۵۰۰۰ نفر

برخی آمار در مورد کتابخانه‌های

وابسته نیز به شرح زیر تقدیم می‌شود.

در جدول صفحه بعد که مربوط به

کتابخانه‌های وابسته تا آخر سال ۱۳۷۵

می‌باشد آمار کتابخانه‌هایی که

جدیدالتأسیس هستند و به تازگی زیر

پوشش آستان قدس رضوی در آمده‌اند،

نیامده است.

کتابخانه‌های سایر

مؤسسات فرهنگی

آستان قدس رضوی

آستان قدس رضوی به منظور کمک

به ارتقاء سطح فرهنگ عمومی، سیاست

تأسیس کتابخانه‌ها را از آغاز پیروزی

انقلاب شکوهمند اسلامی در دستور کار

خویش قرار داده و در حد توان و

امکانات در این راستا سرمایه‌گذاری

کرده‌است، و امید است این روند در

سالهای آینده نیز ادامه‌یابد. علاوه بر

آنچه در صفحات پیش آمد در سایر

مؤسسات فرهنگی آستان قدس رضوی

گزارش فعالیتهای کتابخانه‌های وابسته به اداره کل کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی (ع) «در سال ۱۳۷۵»

ردیف	نام کتابخانه	محل استقرار	تاریخ تأسیس	مساحت زیر بنا به متر مربع	تعداد کارکنان		تعداد کتب خطی	تعداد مجامع مرد	تعداد مراجعان		تعداد کتب مطالعه شده	تعداد کتب رسیده	مداوا عضا		
					مرد	زن			مرد	زن			مرد	زن	
۱	مسجد جامع گوهرشاد	بست شیخ بهایی	۱۳۲۲	۱۲۰۰	-	۱۴	۳۳۰	۴۴۷۲	۴۴۷۲	۳۳۰	۴۴۷۲	۲۴۹۷	۳۷۸	۳۷۸	
۲	مسجد امام شافعی علیه السلام	کوهسنگی	۱۳۶۱	۱۲۰۰	۵	۶	۳۸۰	۵۲۳۳۷	۱۱۰۹۹۲	۱۵۵۷۸۲	۲۶۸۱۵۷	۷۳۳۵	۳۱۸۵	۱۷۸۵	
۳	حاج شیخ عباس تبریزی	خواجه صریح	۱۳۶۱	۳۰۰	۲	۵	۲۰۰	۲۶۶۲۶	۶۸۱۱۴	۳۳۱۳۶	۶۱۸۲۰	۵۰۱۲	۱۵۱۷	۹۶۲	
۴	آیة الله حاج شیخ معینی فردوسی	کوی طلاب	۱۳۶۷	۱۲۰۰	۲	۷	۳۰۰	۳۱۷۸۸	۱۸۸۲۵۰	۶۸۰۰۰	۱۸۳۳۷۸	۲۱۰۰	۲۱۰۰	۱۰۵۵	
۵	آیة الله حاج شیخ هاشم فردوسی	کوی شهید هاشمی نژاد	۱۳۶۹	۹۰۰	۵	۵	۲۷۰	۳۰۳۸۲	۲۹۳۲۹	۵۸۴۹۲	۱۶۷۶۲۷	۳۳۲۰	۱۹۲۷	۱۵۴۱	
۶	مسجد امام صادق علیه السلام	خیابان دانشگاه	۱۳۷۰	۳۰۰	-	۲	۱۰۰	۲۲۵۵۹	۱۳۰۷۶۶	۲۲۷۱	۷۸۷۲۰	۳۶۳۶	۱۳۱۶	۳۶۰	
۷	ملک و تهران	خیابان ملل متحد	۱۳۱۶	۲۵۰۰	۲	۷	۱۲۰	۳۳۳۱۵	۱۹۱۲	۴۱۵	۶۵۸۸	۹۱۶	-	-	
۸	ولزی و بزرده	جنب مسجد جامع کبیر	۱۳۳۲	۹۰۰	-	۱۲	۱۶۸	۱۱۶۷۶۲	۱۰۵۲۵۸	۲۲۲۴۴	۱۵۸۵۵۷	۵۶۸۲	۲۸۰۹	۱۱۱۵	
۹	هرندی و کرمان	جنب مسجد جامع	۱۳۳۸	۳۰۰	-	۸	۶۰	۵۳۰۲۲	۱۰۲۵۷۸	۶۲۲۲	۵۴۰۲۰	۲۷۲۰	۳۳۵۰	۱۸۱۲	
۱۰	مرغزوری و روستجان	بلوار طالقانی	۱۳۶۵	۱۲۰۰	۲	۷	۲۰۰	۳۰۳۲۲	۹۰۸۲۷	۸۶۶۱۵	۱۷۵۳۲۲	۲۶۱۲	۱۸۱۸	۱۴۰۳	
۱۱	مروج و بزرده	خیابان شهید چمران	۱۳۶۵	۱۰۰۰	۲	۱۰	۱۷۵	۲۹۵۹۵	۵۳۵۰۰	۳۷۷۰۱	۳۹۳۲۰	۱۹۶۵	۳۳۵۲	۱۲۲۵	
۱۲	آیة الله بروجردی و بروجرد	خیابان شریعی	۱۳۶۸	۹۰۰	۲	۲	۹۱	۲۲۵۹۹	۲۲۸۳۳	۳۰۷۸۵	۶۷۶۲۰	۱۵۲۱	۲۵۷۲	۲۸۲۹	
۱۳	آیة الله مدرسی و کاشمر	آرامگاه شهید مدرسی	۱۳۷۵	۸۲۵	-	۴	۹۰	۳۷۱۳	۷۲۰	۲۶۰	۸۲۸	-	۳۷	۱۲	
			جمع کل	۱۲۸۲۵	۲۸	۹۵	۲۲۸۲	۵۳۰۵۶۶	۱۳۳۷۵	۱۳۶۹۵۳	۵۰۸۹۳۳	۱۳۵۶۳۷	۲۱۲۲۱	۲۶۶۷۹	۱۲۰۹۹
										۱۹۷۸۷۷			۲۰۷۷۸		
										۵۳۳۸۷۱					
										۱۳۳					

توضیح: تعداد کارکنان کتابخانه‌های وابسته به ۲ نفر مستقر در اداره کل جمعاً ۱۲۷ نفر می‌باشد.

تاریخ شروع به کار کتابخانه آیة الله شهید مدرسی کاشمر دهم آذرماه ۱۳۷۵ بوده است.